

NIEWIADOMY (92) ai

niewiadomy (90), **niewiadom** (2).

W pisowni łącznej (83), *w rozłącznej* (9).

e, a oraz o jasne.

sg m N niewiadomy (33), niewiadom (2); ~ (*attrib*) -my (9); (*praed*) -my (7), -m (2) *JanNKarGórn*, *CzahTr*. ◇ G niewiadom(e)go (4). ◇ D niewiadom(e)mu (1). ◇ A niewiadom(e)go (2), niewiadomy (1). ◇ I niewiadomym (1). ◇ f D niewiadom(e)j (1). ◇ A niewiadomą (2) [*w tym*: -ąm (1)]. ◇ I niewiadomą (1). ◇ n N niewiadom(e) (4). ◇ I niewiadomym (1). ◇ pl N m pers niewiadomi (3). *subst* niewiadomé (10); -é (2), -(e) (8). ◇ G niewiadomych (14). ◇ D niewiadomym (2). ◇ A m pers niewiadomé (1). *subst* niewiadom(e) (5). ◇ I m niewiadomymi (1). f niewiadom(e)mi (1). ◇ I niewiadomych (2).

Sł stp, Cn *notuje*, *Linde XVII – XVIII w.*

1. *Nieznany; taki o którym nic nie wiadomo; inexploratus Mącz, Cn; ignorabilis Calep, Cn; incertus Vulg; caecus, incognitus, incompetus Cn* (47) : w przyśłlé czafy/ łą zachowané wślytki niewiadomé rzeczy. *OpecŻyw* 87v; *KłosaAlg* E3; A zakon páńłki przed łe íalny odwodząc káždego od złółci/ y obietnice íego wierne/ przypráwią káždego ku wyrozumieniu y niewiadomych [!] rzeczy. *RejPs* 27v; lud łwoy wywiódł przez niewiadome pulłcze áż ná ziemie obfite *RejPs* 203; WSzechmogący náłz mily panie ktorego początek niewiadomy *RejPs* 220v; Ale iż ku zbáwieniu nie íełt rzecz beśpieczna przyśyęgáć komu o rzeczách niewiadomych/ dla tego opíłány íełt kłztałł przyśyęgi *GroicPorz* í; Pátrrze íákie trudnośłci tám w ludzkim narodzye/ A żaden nic nie myślı o przyślyey przygodzye. (*marg*) Przypadki niewiadome. (-) *RejWiz* 72v; Stąd niektorzy niewiedząc y którym to przezwíłko niewiadome było ółłukáni łą. *Leop* VV v; *Mącz* [169]c, 241b, 250b; *RejPos* 16; *RejZwierc* 138; *ActReg* 11, 124; *Calep* [502]b; Vcz rzeczy niewiadomych: niedośłátki moie Dośłkonálośłciá oświeć *GrabowSet* 13v; Páńno niewiadomym pozofłániem Syná twego w Kośłciele/ wielce záłmucona *LatHar* 503; Dzień ładny niewiadomy. *WujNT* 99; *GosłCast* 54.

niewiadomy komu (5): *BielKron* 466; przeto potrzebá íełt/ pośłąpić od rzeczy nam wiadomych do rzeczy nam z przyrodzenia niewiadomych. *OrzQuin* H4; ztąd niełkończone domowe łromoty: ktore gdy wślytcy łásiedzi baczą/ łámem gołpodarżom ábo niewiadome bywáią/ álbo łię íych áż ná óśłátku donośłą [*ipsi patrifamilias vel occultantur vel omnium postremo patefiunt*]. *ModrzBaz* 53v; *StryjKron* 11; wieku nam pámiętnego/ íáko łię [...] obcych też wyśłępkow y łekt/ przodkom náłzym niewiadomych/ w nieę [*w Polskę*] náńiośło *PowodPr* 7.

W przeciwstawieniach: »wiadomy (13), znajomy ... niewiadomy« (14): Wiadome rzeczy z niewiadomemi maíą łe zgadzác w rzeczy y w mianowaniu. *KłosaAlg* E3v, E2v, E3 [3 r.], E3v [3 r.], F2v [2 r.]; Święte píłmo kładzie gi [*raj*] być ná włchod łłóńcá miedzy rzekmi/ ktore dźíś rzeki ludźiem znáíome łą/ ále Ray nie wiadomy nikomu. *BielKron* 466; *OrzQuin* H4 [2 r.]; czeńłtokroć miáłto rzeczy vczłiwych/ trzymáią się łprołnych/ miáłto wiadomych trzymáią się niewiadomych [*pro cognitio incompetata*] *ModrzBaz* 6.

W charakterystycznych połączeniach: niewiadomy(-a, -e) *dzień sądny, początek, prorok, przezwisko, przykłady, przypadki, puszcza, raj, rzeczy* (8), *zgraja; niewiadomy z przyrodzenia*.

Wyrażenia: »niewiadomy czas« = *czas bliżej nieokreślony* (1): Trzey fie złożyli/ pirwfy włożył 112. zło. y ftał 5. mieięczy/ drugi włożył wino y ftał 8. mieięczy/ trzeći włożył 72. zło. y ftał przez niewiadomy czas *KłosAlg* G4v.

»droga niewiadoma« (1): puścił fię w drogę dáleką/ niewiadomą/ y trudną *SkarŻyw* [282].

»niewiadome głębokości« (1): ktore [*miesca*] leżą wniewiadomych głębokóciach [!]. *RejPs* 201v.

»niewiadomy język« (1): Ieilibym ia niewiadomymi Ięzyki mowił/ á proftacy by przyźli/ izali nie rzeką iż ten fzałeie? *GroicPorz* i2v.

»narod niewiadomy« (1): HOnoryus wtory rodem Imolenlis/ áczkolwiek z narodu niewiadomego/ wfzákze fprawował ftolec Papieſki dobrze y bogoboynie *BielKron* 180v.

»niewiadomego ojca, rodzicow niewiadomych« (1:1); Spurius, Bękart/ bálter/ niewiadomego oycá fyn. *Mącz* 411a; DYoklecyanus Dálmátá Cefarz/ rodzicow niewiadomych/ był hárdy/ fortunny/ okrutny ná krześciány *BielKron* 154.

»niewiadome strony« (1): Ze Krol muſiał wciekác w niewiadome ftrony *RejZwierz* 21.

»niewiadome wyspy i krainy« (1): ná tymże Oceanie Hiſpanowie/ y Portugalczykowie/ [...] niewiadome przedtym ludziom y Aftrologom/ tákże Geographom Wyfpy y Kráiny náleźli [...] ktore dziś nowym Swiátem zowiemy. *StryjKron* 11.

Szeregi: »niewiadomy a skryty« (1): niewiadome á fkryste rzeczy [*incerta et occulta*] mądrości twoiey/ Obiálnieś mi *Leop Ps* 50/8.

»tajemny i niewiadomy« (1): Gdyż ták przyrodzenie náſze fprawilo/ ábyfmy z iáwnych y wiadomych nam rzeczy/ poſtępowáli ku rzeczam táiemnym y niewiadomym *OrzQuin* H4.

»wątpliwy albo niewiadomy« (1): Argumentor – Wiwodze gruntownie rzecz wątpliwą, albo niewiadomą. *Calep* 94a.

2. Nieświadomy, taki który nie wie, nie rozumie, nie zna; inscius Mącz, Calag; ignarus, nescius Mącz, Cn; expers, imperitus, imprudens, inexpertus Mącz; inconscius, insciens Calep (42) : rzekł ku Pánu: Pánie ázałz niewiadomemu nie przepuściſz? *BielKron* 12v; Ignarus, Proftak/ niewiadomy nieuk/ nauk nie vmieętny. *Mącz* 147a, 166c, 279a, 282a, 328b, 372d, 373b; Przypędziłá mie k temu przyczyná tákowa/ ktora od niewiadomych/ zá zazdrość/ może mi być policzoná *SienLek* 194; iż fługá wiedząc wolá Páńſką á nie czyniac iey/ frozłzemi plagámi będzie karan niźli niewiadomy. *RejPos* 256, 87, 284v; Vnwillfend. Niewiadomy. Proftak. Inscius. *Calag* 540a; *KochSob* 66; *Calep* [502]b, 510b, 522b, 541a, [697]a; *PowodPr* 41; *GosłCast* 53 [2 r.]; Philozoph piiánego Niewiadomym zowie: Bo mu fię opák w fzumney mozg obrocił głowie. *KlonWor* 70.

niewiadomy kogo (8): *RejPs* 107; *WujJudConf* 256v; poniewáz fą niewiadomi położenia mieyfc y używania dawného. *SarnStat* 470; y vdaćie fię zá Bogami cudzymi/ ktorycheście niewiadomi. *PowodPr* 6; Iá niewiadomy fprawy, zá fłowy tákowych Nowiniarzow, težem fię puścił był niewinnie Ná fwego przyácielá. *CiekPotr* 16; Gdyż fzcześcia nikt nie wiadom iák ma byđz prawdziwie *CzahTr* H3; *GosłCast* 66. Cf *Ze zdaniem dopełnieniowym*.

niewiadomy o czym (1): ktorzy [*rodzice*] dzyecyom fwym yáko młodziuchnym yełfcze/ á o rzeczách nyewyádomym/ wiele názbýt popułfczáyą *GliczKsiąż* D6v.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym: z zapowiednikiem: tego (1)] (2): Abowiem ia będąc pielgrzymem ná tey ziemi á niewiadomy náczem wola święta twoiá należy nielza iedno mullę być wzruřfon ná myfli řwey řtey požądliwořci ábych mogł zrozumieć bořkiey dziwney myfli twoiey. *RejPs* 176v; *JanNKarGórn Hv*.

W przeciwstawieniu: »niewiadomy ... ćwiczony« (1): Rządź mnie głupřzego/ rozumem vczczony/ Niewiadomego wieđź/ wodzu ćwiczony *GrabowSet X3v*.

W charakterystycznych połączeniach: niewiadomy(-a, -e, -i) grzech, lud (zebranie ludu, ludzie) (3), pogańřstwo, řluga, řłuszcz; niewiadomy położenia miejs, rzeczy (3), spraw.

Wyrażenie: »jako niewiadomy« (5): *RejPs* 107; iáko to potym o řobie Timotbeuřzowi piřał/ iżem ia czynił iáko niewiadomy [*guiu ignorans feci in incredulitate PolAnt 1.Tim 1/13*]/ álem pothym wielkie miłofierdzye ořięgnął *RejPos* 284v [*przekład tego samego tekstu (2)*] 284v [3 r.].

Szeregi: »nieuk i niewiadomy« (1): A co theź niektorzy nieukowie y niewiadomi tych rzeczy będąc zádaią nam [...] nie znany řie do tego co oni řobie zmyřlili *WujJudConf* 256V.

»prosty a niewiadomy« (4): widząc wiárę ludu onego prořtego á niewiadomego/ niechciał ich ták zániechác *RejPos* 204v, 206v, 346v; Bo niedopuřci dobroć Boża/ aby prořte á niewiadome Pogáńřtwo ořzukáne było. *SkarJedn* 398.

3. *Taki, który nie zasługuje na zaufanie, co do którego nie ma się pewności (1) :* Ignominis, Niesławny/ Niewiadomy. *Mącz* 249d.

4. *Uczyniony nieświadomie (2) :*

Wyrażenie: »cudzořłostwo niewiadome« (1): Cżudzořłostwo choćiařz niewiadome/ iáko bárzo P. Bog y pogánie řię im brzydzili. *SkarŻyw* 283.

Szereg: »niewiadomy i zapamiętały« (1): Mamy y troiáki řkutek y pożytek tego Sákrámentu wyráżony, ieden [...] że odpuřcza grzechy/ nie tylko powřzednie/ ále y řmiertelne niewiadome y zápamiętałe. *WujNT* 796.

Synonimy: 1. *nierozeznany, nierozumiany, niewywiadziany, nieznajomy, nieznaný, tajemny, tajny, zakryty;* 2. *nierozumny, nieřwiadomy;* 3. *niepewny, niesławny.*

Cf **NIEWIEDZIANY, WIADOMY**